

otrokom prijatelj, učitelj in voditelj.

(Priloga Vrtecu.)

Štev. II.

Ljubljana, dné 1. novembra 1897.

V. tečaj.

Na sveti večer.

(Slika. — Spisal Ivan.)

Slušajte me prav zvesto in pazljivo, mali paglavčki vi! Nocoj, na sveti večer, povem vam že tolikrat obečano zgodbico o Strkovem Stanku, ki bi se tudi srčno rad veselil ob novorojenem Jezuščku in poslušal bajke stare babice.

Vendar, kdo pa je Stanko?

Oj, vi otročiči, dobro ste poznali ono veliko in suho žensko, ki je še lani hodila po naši vasi, noseč s sabo vsakovrstne igrače. Saj so vam jih morali mama tolikrat od nje kupovati in ste ji vsakikrat z vikom in krikom naproti hiteli.

Vidite, prav ta ženska je bila mati Stankova —, in prav ta vam je češče obetala i njega s sabo pripeljati.

Toda Stanka ni bilo in ga — ne bode, kajti mamica njegova že spi tam za cerkvico sv. Jurija, na pokopališču.

Veste, na vednem svojem potovanju si je nakopala tako hudo bolezen, da ji ni bilo več moči se iz nje izkupati . . . Morala je ostati v postelji in še svoje zadnje dni je vedno obetala nedolžnemu sinku, da ga popelje s seboj v lepe vasi in kraje. Stanku se je pri tem iskrilo oko in z nežno ročico je brisal pot raz čelo za smrt bolni mamici.

Bila je deževna jesenska noč.

Ljudje Gabrske vasi so že davno legli k počitku in silen dež, udarjajoč po strehah, jim je peval uspavanko. Razen kapljic, odskakujočih od mokrih tal, ni bilo ničesar čuti, niti lajanja psov, niti skovikanja uharice iz bližnjega gozda.

Le pri Arkovih je luč še gorela, in motni žarki stare svetilnice so se širili daleč na okrog, razsvetljujejo s tožnim bleskom razhojeno in z mlakami preplavljeno zemljo. Od časa do časa se je pojavila tu ali tam tanka senca, premikajoča se po obsevanem prostoru.

To je bila senca Rasove Polone, prijateljice bolničine. Dva dni neprenehoma ji je že stregla, boječ se vsak čas njene smrti. Posebno nocoj je v velikih skrbah, ker so ji gospod župnik naročili pretečeno popoldne, ko so jo prišli obhajati, da naj skrbno, skrbno pazi nanjo.

In Polona je bila vestna. Nikamor se ni premaknila od bolne prijateljice, pazila je na vsak njen migljelj in vsako njeno željo. Proti polnoči se zazdi Poloni, da je bolnica na rahlo zaspala, zato sede na skrinjo zraven postelje in počne moliti za srečno zadnjo uro Arkotovke. Čuti je bilo le enakomerno nihanje stenske ure, viseče v kotu kraj svetega razpela in dveh svetnikov: sv. Stanislava in Andreja, patrona rajnega gospodarja na domu Stankovem.

Kar spodrkne ura in zajedno z njenim rezkim ropotom vzdihne s pojemajočim, slabim glasom bolnica.

Polona pristopi hitro k nji, a zapazivši njene motne in plašne oči, stopi hitro do podobe Marijine, viseče nad vzglavjem bolnice in potegne izza okvira rdečo svečo, blagoslovljeno nalašč za zadnjo uro. Hitro jo prižge in potisne prijateljici v roke, katere so že postajale mrzle. Prestrašena upre Polona še jedenkrat

oči v njo in zapazi še bolj prestrašena, da je bolnica že preminula. Zato ugasne svečo in odhiti po sosedove . . .

A Stanko?

Mirno je počival pri mrzli peči, sanjajoč tako lepe sanje kot še nikdar poprej.

Čujte, bil je v neznansko lepem kraju, med samimi lepimi in dobrimi dečki, ki so ga vodili po krasnem, krasnem vrtu, obsipajoč ga z igračicami, tako lepimi, kot jih še nikdar ni videl pri svoji mami. Sredi vrta pa je stala velikanska hiša, svetla kot solnce — in ravno v to hišo so ga hoteli odpeljati njegovi spremljevaljki, kamor ga je klical tako mil in ljubezniv glas, kot ga ima le njegova mamica, ko ga predramijo koraki in glasovi vstopajočih ljudij. — Bili so to sosedovi, prihitevši na trkanje Polonino k rajnci — Arkotovski . . .

Drugi dan po tej noči pa zapojo zvonovi tako žalostno pri cerkvi sv. Jurija, kot da se hočejo za vedno posloviti s tega sveta, kot da hočejo na vek umolkniti — nesli so baš tedaj štirje možje umrlo kramarico k pogrebu. —

Sledilo je le malo ljudij, zadnji v njih vrsti, toda nekoliko bolj oddaljen od tega žalostnega sprevoda, je plakal sedemletni sirotek — Stanko.

II.

Trije dnevi po pokopu Arkotove matere so minuli.

Po dolgem pričkanju in besedičenju je sklenila občina, da vzamejo osirotelega Stanka njegovi sorodniki Mohorjevi na svoj dom, ker so bili najpremožnejši iz vsega njegova sorodstva.

Martin, gospodar pri Mohorjevih, je bil hud, surov človek in le godrnaje je k sebi vzela malega reveža. »Pokaj mi bode,« dejal je naposled, uvidevši, da se ga ne more nikakor ubraniti, »saj niti za pastirja ni.«

Vidite, s takimi besedami je sprejel Martin Stanka v njegovo novo domačijo, kamor je prikorakal s culico igrač — jedino materino zapuščino. A tudi Martinovi otroci so ga sprejeli zasmehovaje in kričaje kažoč na njegovo nenavadno veliko glavo in vsled jokanja udrte oči

Ubogi Stanko!

In kaj, menite, da je storil pri vsem tem? S prva se je silil smejati se in ojačil se je še celo tako, da je pobožal Ivana, najstarejšega sina Mohorjevih.

Toda ta se je razprostrši roke obrnil proč in slabi Stanko se je zgrudil, zadet od njegove roke, na tla.

Bridke, bridke solze so ga polile, klaverno je pobral svojo majhno culico, ki mu je odletela pri padcu, in sedel je v najbolj oddaljeni kot prostorne sobe.

Naposled so ga pustili otroci, Martin je odšel po opravkih, Stanko pa je ostal v kotu, položil igrače kraj sebe in zaspal, sedeč v dve gubi z na koleno naslonjeno glavo.

In čudno!

Glejte, sanjalo se mu je isto kot v noči materine smrti. Bil je v istem vrtu in isti dečki so ga hoteli peljati v isto hišo, kamor ga je klical tako mil in ljubezniv glas . . .

Ko se Stanko prebudi, je bilo že tema, vendar se takoj spomni, kaj se je godilo ž njim. Zato seže po jedini svoji tolažbi, po svojih igračah — a teh ni nikjer — — Stanko seže v drugič, v tretjič, a igrač le noče in noče biti . . .

Ihteč vstane; a prav tedaj začuje od zunaj rezki glas svojega konjička, na kojega je nekdo zapiskal. Stanko stopi na prste, da bi videl skozi okno, ko začuje zopet znani glas svojega konjička, spremljevan od smeha Mohorjevih otrok.

Sirotku se nakrat vse zjasni in zaihti še bolj, kot bi slutil, da ne dobi nikdar več igračic nazaj, ki so jih mama vendar-le samo zanj kupili . . .

Mej tem se zbere vsa družina k večerji. Pri jedi se razgovarjajo o tem in onem, Martin se jezi radi nizke žitne cene, hlapec Gregor zopet trdi, da bode prihodnja letina jako slaba, kar pozna na gotovih, zanesljivih znamenjih, za Stanka pa se nikdo ne zmeni.

»A saj res«, dé naposled stric, upazivši igrače Stankove pri svojih otrocih, »na-nj sem popolnoma pozabil.«

Na to odreže kosce kruha in mu ga nese v sobo, češ, da naj Stanko le tam ostane, ker bi se drugače preveč sramoval cele družine.

Take večerje, kakoršno je dobil nocoj na svojem novem domu, Stanko ni bil vajen. Pri mamici je dobil vedno kaj dobrega. Vendar se trudi in trudi lakote premagan; toda preslab je — —

Po večerni moltivi se spravijo otroci spat na hišo, njemu pa odkažejo za nocoj prostor v spodnji sobi, ker mu še niso pripravili drugega pripravnega ležišča.

Kmalu zavlada molk po vsi hiši — domači pospé, a Stanko ne zatisne očesa.

Kar je vse doživel v kratkem, posebno še danes, mu ni dalo počivati, ampak rodilo je v njegovi otročji glavi nebroj mislij, tako da je sklenil na vsak način si pomagati. Dolgo je ugibal in premišljeval, naposled pa je prišel do misli — na beg.

S prva se Stanko samo prestraši, toda neka ne- navadna smelost ga v tej misli vedno bolj potrjuje in — pridobi za-se.

Oprezno vstane, zmuza se skozi sobine duri ter pride do vežinih vrat.

A joj, te so zaprte!

Stanko pa ne obupa takoj. Drzno seže v drugič po kljuki in prime za ključ, vtaknjen v ključavničino luknjo. Z vsemi močmi ga zavrti mladi begun in trenutek pozneje je stal pod milim nebom.

A kam, a kam naj gre zdaj?

Tega niti pomislil ni, temveč spomnil se je stoprav tedaj, ko je bil že na cesti, in so ga od vseh stranij plašili tuleči glasovi psov. Toda Stanko se dolgo ne obotavlja in gre dalje, dalje.

Kar obstane pred cerkvijo, — a malo v stran za cerkvijo se razprostira — pokopališče. Tu ga premaga strah, da si ne upa naprej: saj todi hodijo le hudobni ljudje, ki nosijo mamice iz hiš, in gotovo čakajo tamkaj, da tudi njega ponesó Bog zna kam, mogoče v še bolj strašen kraj, kot je hiša Mohorjevih.

V tem strahu stopi Stanko k cerkvi, sede sključeno na trdi, kameniti prag, a glavo nasloni zopet na kolena. Tako razmišlja še nekoliko o mamici in zaspi.

Mimo hišnih voglov pa je tulila burja, zemljo je škropil droben jesenski dež in močil zanašan od burje tudi malega Stanka. V tem trenutku se oglasi močni glas velikega zvona v stolni cerkvi sv. Jurija, naznanjajoč pozno nočno uro. Mešal se je kaj čudno z burjo, ki je baš v tem trenutku še silnejše zatulila in zazvižgala mimo križev na pokopališču, da je bilo čuti tam kot vzdihujoči stok pomoči potrebnega. Lajanje in zategnjeno cviljenje psov je dajalo vsemu temu še nekaj bolj strašnega, grozovitega.

A Stanko?

Njega je varoval angelj varuh in, sanjaje že v tretjič iste sanje, ni slišal, kaj se godi okoli njega.

(Konec prih.)

Z i m a.

Gesen je. Na suhi vejici nekega drevesca sedi veselo cvrčaje družinica lastavic. Starka pripoveduje svojim mladičem o dolgi poti, katero kmalu nastopijo, o deželi, kjer si bodo poiskali novo bivališče, o veliki vodi, čez katero bodo leteli.

»A zakaj moramo tako daleč potovati?« vpraša mlada lastovica; »saj je vendar tu tako lepo, tako prijazno. Ljudje nas ljubijo, hrane dobimo toliko, kolikor je potrebujemo. V hlevu onega prijaznega kmeta pa imamo toplo gnezdice . . .

»Ali zima. huda zima!« spregovori starka.

»Zima?! kaj pa je to?« vprašajo mlade lastavice vse hipoma; kajti niso še vedele prav nič o zimi.

»Zima, to je nekaj strašnega! Zima pomori vse, kar je po letu krasilo gozd, travnik, polje; pokrije vse z debelo sneženo odejo; obda ribnike, reke, potoke in studence z gladko ledeno skorjo in mušice, muhe, hrošči in metulji, črvi, polži, žabe in gaščerice, vse pomre ali se pa skrije v varni kotiček, ali globoko v zemljo, da jih strašni mraz ne doseže. Vse je prazno in mrtvo. Ljudje sedé v gorki sobi. Celi dan je bolj temno, kajti ljubo solnce zakriva siva, gosta megla. Drevje stoji golo, listje je ormenelo in odpadlo. Mnogo